

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΑΦΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Και γράμματα ονομάζω τη μάθηση, μελέτη πάλι την άσκηση. Οι αρχές της αρετής στηρίζονται στην έξυπνάδα, ή προκοπή στη μάθηση, ή εφαρμογή στην άσκηση και σ' όλα αυτά πάνω ή τελειότητα.

Και η αρετή είναι λειψή σ' όποια απ' αυτά (την έξυπνάδα, τη μάθηση και τη μελέτη) μένει πίσω. Γιατί και η ιδιοφυΐα δίχως τη μάθηση είναι τυφλή, ή μάθηση πάλι χωρίς την έξυπνάδα είναι λειψή και μελέτη δίχως τα δυο αυτά όχι τέλεια.

Και καθώς πολύ σωστά στη γεωργία πρέπει πρώτα ν' είναι η γη εύφορη, ύστερα αυτός που τη σπέρνει επιστήμονας, έπειτα ο σπόρος γόνιμος, το ίδιο με τη γη μοιάζει η ιδιοφυΐα, με το γεωργό ο δάσκαλος και με το σπόρο οι συμβουλές και οι όρμηκες.

Και σίγουρα μπορώ να πω, πώς δλ' αυτά μαζεμένα δώκαν πνοή στις ψυχές κείνων που φημίζονται απ' όλους, να ποῦμε τὸν Πυθαγόρα και τὸ Σωκράτη, και τὸν Πλάτωνα και ὅσους ἀξιῶθηκαν δόξα παντοτεινή.

"Αν κανείς από τούς θεούς χάρισε δλ' αυτά σε κάποιον, αυτός είναι ευτυχισμένος και αγαπιέται από δαύτους. "Αν πάλι κανένας νομίζει, πώς, κείνοι που είναι ανεπίδεχτοι να μορφωθούν, δε θα μπορούσαν να διορθώσουν τις ἑλλείψεις τους, αφού διδασχτούν, διαβάσουν και σπουδάσουν για να ποχτήσουν αρετή ἀληθινή, ἄς μάθει αυτός, πώς πολύ, μά πάρα πολύ ἀπατιέται. Γιατί τὴν αρετή τῆς ἐξυπνάδας φθείρει ἡ ἀμέλεια και παντοτεινή πάλι μελέτη συμπληρώνει τὴν ἑλλειψη τοῦ μυαλοῦ.

Και τὰ μὲν εὐκόλα οἱ ἀμέλεις δὲν τὰ ξαίρουν, οἱ ἐπιμελεῖς πάλι κατορθώνουν και τὰ πῶς δύσκολα. Πόσα πάλι πετυχαίνει κι' ἀποτελεῖώνει ἡ φροντίδα κι' ὁ κόπος μπορείς να τὸ καλογνωρίσεις, ἂν ζητάσεις λίγ' ἀπ' τὰ πολλὰ που γίνονται. Οἱ νεροσταγματιῆς βαθουλαίνουν πέτρες και τὸ σίδηρο κι' ὁ χαλκός τρίβονται ὁλότελα με τῶν χεριῶν τὰ γυγίματα. Οἱ τροχοὶ πάλι τῶν ἀρμάτων μιά και λυγίσουν ἀπ' τὸ πλάκωμα, (ὅτι κι' ἂν τούς κάνουν) δὲν εἶναι βολετὸ να ξανσιιάξουν.

Τὰ κυρτὰ ραβδιά τῶν ἡθοποιῶν εἶναι ἀδύνατο κανεῖς να τὰ σιάξει, μὰ τὸ ἀφύσικο ἀπὸ τὸ φυσικὸ γίνεται καλύτερο με τὴν ἀγάπη στὴ δουλειά. Και τάχα μόνο αὐτὰ δείχνουν τὴν ὁλοφάνερη δύναμη τῆς ἐπιμέλειας; "Οχι, ἀλλὰ τῶν ἀπείρων ἀπειρα.

"Ας ὑποθέσουμε πὼς κάποια γῆ εἶναι ἀπὸ φυσικότητα καρπερή. "Αν τὴν ἀμελήσουν ὅμως, μπορεῖ νὰ ξεραθεῖ, κι' ὅσο ἡ φυτιὰ εἶναι καλύτερη, ἂν μείνει ὁλότελα ἀδούλευτη, τόσο πιότερο χαλνᾷ ἀπ' τὴν ἀμέλεια.

Νὰ και μιά ἄλλη γῆ ξερότερη ἀπ' ὅ,τι πρέπει. Σὰ δουλευτεῖ ὅμως βγάνει ἀμέσως διαλεχτὸ καρπὸ.

Ποιά δέντρα, παρακαλῶ, ἂν τὰ περιφρονήσεις δὲ φυτρώνουν στραβά, και δὲ γίνονται ἄκαρπα, κι' ἂν πάλι τὰ δουλέψεις δὲν καρπίζουν με τὸ παραπάνω;

Ποιά πάλι δύναμη τοῦ κορμιοῦ δὲν χάνεται και δὲν φθείρεται ἀπὸ τὴν ἀμέλεια, τὰ γλῆντια, και τὶς παραλυσίες; Και ποιά κράση ἀσθενικὰ δὲν πολυδυναμώνει, με γυμνάσματα και με βραβεῖα;

Ποιά ἄλογα, ὄντας πουλάρια ἀκόμα, σὰν καλοδαμᾶστηκαν δὲν ὑποτάχτηκαν στοὺς καβαλάρηδες, μὰ μένοντας ἀγύμναστα, δὲν κατάντησαν πεισματάρικα και θυμὸ γεμάτα;

Και ποιά ἡ ἀνάγκη νὰ θαυμάζουμε τ' ἄλλα, βλέποντας μάλιστα πολλὰ ἀπὸ τὰ πῶς ἄγρια θηρία νὰ γίνονται και ἡμερα και ὑπάκουα;

Και θαρρῶ πολὺ καλὰ μίλησε ὁ Θεσσαλὸς ὄντας τὸν ρώτησαν: —«Ποιοὶ 'ναι ἀπὸ τοὺς Θεσσαλοὺς οἱ πῶς μαλακοί;» —«Κεῖνοι, εἶπε, ποὺ πλιά δὲν πολεμοῦν».

Και εἶναι ἀνάγκη τάχα νὰ λέμε πολλὰ ἀκόμα; Γιατί ἡ ἥθικη εἶναι συνήθεια τῆς πολυκαιρίας, και τὸ νὰ λέει κανεῖς τὶς ἡθικὰς ἀρετὲς συνήθειες τοῦ καιροῦ, δὲν εἶναι σφάλμα.

Καὶ τώρα, ἀφοῦ μεταχειριστῶ ἀκόμα ἓνα παράδειγμα, θὰ τελειώσω τὴν ὁμιλία μου. Δηλαδή ὁ Λυκοῦργος, ποῦβαλε στὴ Σπάρτη νόμους, παίρνοντας κάποτε δυὸ σκυλάκια ἀπὸ τοὺς ἴδιους γονιοὺς τ' ἀνάθρεψε διαφορετικὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τᾶλλο. "Εἶσι ἀναθρέφοντάς τα τὸνα τῶκανε λαίμαργο και κλέφτικο, τᾶλλο πάλι ἱκανὸ νὰ φερμάρει και νὰ κυνηγᾷ.

Και τότε, «Λακεδαιμόνιοι, τοὺς εἶπε, γιὰ ν' ἀποχτήσῃ κανεῖς τὴν αρετὴ πολὺ βαραίνουν και οἱ συνήθειες και ἡ ἀνατροφή και τὰ δασκαλέματα και τῆς ζωῆς οἱ τρόποι. Και θὰ σὰς τὰ κάνω στὴ στιγμή ὁλοφάνερα ὅσα σὰς λέγω».

Κι' ἀμέσως ὕστερα μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀπόλυσε τὰ δυὸ σκυλάκια βάζοντας στοὺς μέσο και κατάντικρύ τοὺς ἓνα πινάκι με φαγὶ κι' ἓνα λαγόν.

Τὸνα ρίχτηκε τοῦ λαγοῦ ἀμέσως, τ' ἄλλο πάλι τράβηξε... ἴσα στοὺς πινάκι με τὸ φαγητό.

Οἱ Σπαρτιάτες μὴ μπορώντας κι' ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ νὰ καταλάβουν τί σημαίνουν αὐτὰ κατὰ τὴν κρίση τοῦ, και γιὰ ποῖο λόγο τοὺς ἔδειχνε τὰ δυὸ σκυλάκια, «Αὐτὰ, τοὺς εἶπε, και τὰ δυὸ εἶναι ἀπὸ τὸν ἴδιο πατέρα, κι' ἀπὸ τὴν ἴδια μάνα, μὰ με τὸ νάνατράφηκαν διαφορετικὰ, κατάντησαν, λαίμαργο τὸνα, τᾶλλο κυνηγιάρικο». Αὐτὰ θαρρῶ πὼς εἶναι ἀρεκέτα.

4.— Πὼς πρέπει νὰ τρέφουμε τὰ παιδιὰ μας.

Τώρα πολὺ φυσικὸ 'ναι νὰ μιλῶ και γιὰ τὴν τροφή. Κι' ἂν ρωτᾶτε μένα, θάλεγα πὼς πρέπει αὐτὲς οἱ ἴδιες οἱ μάνες νὰ θρέφουν και νὰ βυζαίνουν τὰ παιδιὰ τους, γιατί με πῶς μεγάλη φροντίδα κι' ἐπιμέλεια θὰ τὰ θρέψουν ἀγαπώντας τα, ποὺ λέει ὁ λόγος με τὴν καρδιά τους. Οἱ θηλάστρες και οἱ παραμάννες ἔχουν ἀγάπη ψεύτικη και νοθεμένη, γιατί ἀγαπᾶνε τὸ μισθό.

(*Ακολουθεῖ)

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ

ΝΙΚΟΣ ΦΑΛΗΡΕΥΣ ΜΠΕΗΣ

Τοῦ κ. ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Τώρα πού ἡ δημοτική μας γλῶσσα πῆρε ὕστερα ἀπὸ τόσους ἀγῶνες ἐπίσημη καθιέρωση, θυμοῦμαι κάποιους λιγοστοὺς λογίους τῆς Πόλης πού πρωτοστάτησαν σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ βρίσκονται λησμονημένοι. Σὲ δυὸ ἢ τρία ἄρθρα μου θὰ δώσω ὅσες γνωρίζω ἀληθινὲς πληροφορίες γι' αὐτοὺς καὶ θὰ ἐξετάσω μὲ λίγα λόγια τὸ ἔργο τους.

Καὶ πρῶτα πρῶτα μ' ἔρχεται στὸ νοῦ ὁ Νίκος Φαληρεὺς Μπέης, ὁ Φαληρεὺς, καθὼς τὸν ἀποκαλοῦσαν οἱ πιὸ στενοὶ φίλοι του. Διηγηματογράφος, ποιητής, μεταφραστής, διευθυντὴς τοῦ διάσημου λογοτεχνικοῦ δημοτικιστικοῦ περιοδικοῦ τῆς Πόλης «Φιλολογικὴ Ἠχώ».*

Τὸ Νίκο Φαληρεὺς Μπέη γνώρισα, μόλις τελείωσα τὸ γυμνάσιο, στὰ γραφεῖα τῆς «Φιλ. Ἠχώς» τὴν ἴδια μέρα πού γνώρισα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, δηλαδή, καθὼς τὸ ἔγραψα κι' ἄλλοι, τὴν 1η Μαΐου 1896.

Ἐνῶ μιλοῦσα μὲ τὴ διηγηματογράφο εἶδα νὰ μπαίνει στὸ γραφεῖο ἕνας ἄντρας ἀπάνω κάτω τριαντάρης μὲ ὠραία κορμοστασιά, μαυροκάστανα μάτια καὶ γένεια, φορεμένος ρεδιγγότα καὶ φέσι.

Εἶταν ὁ Νίκος Φαληρεὺς Μπέης ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ, ὑπάλληλος στὴν Ὑψηλὴ Πύλη.

Τὸν κοίταζα μὲ δειλία καὶ θαυμασμό. Ἀπὸ τὴν συνομιλία πού ἀκολούθησε κατὰλαβα πὼς εἶχα νὰ κάμω μ' ἕνα φανατικό δημοτικιστὴ, ὁ ὁποῖος προκινδύνευε φήμη, ἀτομικὴ ἡσυχία, χρήμα, γιὰ νὰ διευθύνει ἕνα τέτοιο παρεξηγούμενο καὶ κατατρεγμένο περιοδικό.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη φαίνεται πὼς ὁ Φαληρεὺς δὲν ἔγραφε ἢ τοῦλάχιστο δὲ δημοσίευε ἀκόμα τὰ ἔργα του.

Ὡς συγγραφέας παρουσιάστηκε πρῶτὴ φορὰ στὶς στήλες τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχώς».

Δὲν εἶχε σπουδάσει σ' ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γιὰ τοῦτο ἔλεγε ὅτι ἔκανε, ἢ καλύτερα προσποιεῖται, ὅτι

(*) Τὸ περιοδικό «Φιλολογικὴ Ἠχώ» βγήκε σὲ τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἐμφανίστηκε, ἀνδρὲς μὲ γελὰ ἢ μὴν, κατὰ τὸ 1893 καὶ θὰ διάρκεσε ἴσως πέντε ἕως ἑξή μηνες. Θυμοῦμαι ὅτι εἶδα μιά φορὰ ἕνα σῶμα φυλλαδίων τῆς στὰ χεῖρα τοῦ διευθυντῆ τῆς Φαληρεὺς Μπέη. Περικλείει κι' ἕνα σονέττο τοῦ Γρυπάρη πρὶν δημοσιευτεῖ στὴν «Ἐστία» τοῦ 1895.

Ἡ β' περίοδος ἄρχισε στὰ 1896 καὶ τιτλοφορεῖται «Φιλολογικὴ Ἠχώ» Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ Σάββατον—Διευθυντὴς Ν. Φαληρεὺς Βέης—Συντάκται Α. Παπαδοπούλου—I. Ν. Γρυπάρης—τῇ συνεργασίᾳ τῶν καλυτέρων λογίων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀθηνῶν. Ἐκδότης: Κ. Ζιβίδης καὶ Σία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τύποις Κ. Ζιβίδου καὶ Σίας, ὁδὸς Χαρατοῦ ἀρ. 12. Τὸ πρῶτο τῆς φυλλάδιου ἔχει χρονολογία 2 Φεβρουαρίου 1896. Τὸ περιοδικό ἐκδόθηκε ταχτικά ἕως τὶς 7 Δεκεμβρίου 1896 καὶ τὸ τελευταῖο φυλλάδιο ἔχει ἀριθμὸ 37.

Κατόπιν ἡ ἐκδοσις ἀλλάζει ἐμφάνιση καὶ στὴν ἐπικεφαλίδᾳ φαίνεται: Περίοδος τρίτη. Τῆς περιόδου αὐτῆς εἶδα τρία φυλλάδια ἀρ. 38—39—40. Τὴν ἐποχὴ τούτῃ ἐμφανίζεται στὶς στήλες τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχώς» ὁ Ζαχαρίας Φιτύλης, ὁ ὁποῖος στάθηκε κατόπιν ἕνας ἀπὸ τοὺς θεμελιωτὲς τοῦ νεότερου κοινωνικοῦ μας δράματος κι' ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους δημοτικιστῆς. Στὸ ἔργο του θὰ ξαναγυρίσω.

Ὁ ἀριθμὸς 40 τῆς «Φ. Ἠχώς» ἔχει χρονολογία 7 Ἰανουαρίου 1897 καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς σταματᾷ γιὰ λίγον καιρό. Ξαναρχίζει στὶς 15 Σεπτεμβρίου 1897... Ἡ περίοδος πάλι εἶναι τρίτη χωρὶς νὰ ἔχει σχέση μὲ τὴν προηγούμενη τρίτη περίοδο: Συντάκτες: Α. Γεωργιάδης, Α. Γιαλούρης, Γ. Ροντάκης, Δ. Δασμασκηνός. Ἀπὸ τὴν περίοδο αὕτῃ βγήκαν δέκα φυλλάδια κι' ἡ ἐκδοσις διακόπηκε ὁριστικά στὶς 28 Φεβρουαρίου 1898.

Reiner—Maria—Rilke

ΦΗΜΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ, ΠΑΝΕ

Φήμες πού σ' ὑποψιάζονται ἔρχονται, πᾶνε, ἀμφιβολίες πού σ' ἀφανίζουν.
Οἱ ὄνειροπόλοι κι' οἱ ὀκνηροὶ ζητᾶνε
στὴ ζέση τους μὴ ἔχοντας πίστη
αἶμα νὰ βγάλουν τὰ δρῆ
γιὰ νὰ πιστέψουνε στὴν ὑπαρξὴ σου.

Μὰ ἐσύ προσκλίνεις τὴ μορφὴ σου.
Νᾶκοβες θὰ δυνάσουν τῶν βουνῶν τὶς φλέβες
σὺν μαρτυρία στὴ μεγάλη δίκη,
ἀλλὰ λίγο σὲ νοιάζουν
οἱ εἰδωλόατρες,
μ' ὅλες αὐτὲς

τίς πλάνες νὰ μάχεσαι δὲ θές,
μὴδὲ τὴν εὐνοία νὰ γυρέψεις τοῦ φωτός.
Γιὰ λίγο σὲ νοιάζουν
οἱ χριστιανοί,

λίγο σ' ἐνδιαφέρουν κείνοι πού ρωτᾶνε.
Κυττάξεις μὲ στοργὴ
ὅλους αὐτοὺς πού φορτωμένοι πᾶνε.

(Μετάφραση)

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

ἔκανε λάθη στὴ γλῶσσά ἢ τὴν ὀρθογραφία. Χαρά του μεγάλη ὅταν τοῦ ἀνακάλυπτε παρόμοιο σφάλμα, τὸ ὁποῖο ἔκανε σχεδὸν πάντα ἐπίτηδες. Στὰ ἔργα του δὲ φαίνεται κανένα λάθος, τὸ ἐναντίον ἡ γλῶσσα του καὶ τὸ ὅφος εἶναι ὠραία καθὼς θὰ πῶ καὶ πιὸ κάτω.

Τὴ γαλλικὴ φιλολογία τὴ γνώριζε κατὰ βάθος. Τὸ λογοτεχνικό ἔργο τοῦ Φαληρεὺς Μπέη εἶναι διασπαρμένο στὰ περιοδικὰ τῆς Πόλης Φιλολογικὴ Ἠχώ, Χρονικὰ καὶ Ἐπίκαιρο τοῦ Γεωργιάδου, Ζωὴ τοῦ Μελαχρινοῦ κ.λ.π. Ἀποτελεῖται ἀπὸ διηγήματα, ποιήματα, μεταφράσεις καὶ εἶναι ὑπογραμμένο μὲ τὸ ψευδώνυμο Ἀμουργιανός. Ἐδῶ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα μερικῶν διηγημάτων του, τὸ Ρολοῖ, **Moto Perpetuo**, ὁ Ἀδάμ, ὁ Πελεκάνος, τὸ Γερωντοπαλλήκαρο, Χριστοῦ γεννα κ.λ.π. Εἶναι ἀπλὲς ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὅχι ὅμως στερημένες ἀπὸ φιλοσοφικὴ παρατήρηση καὶ βάθος καὶ πολλὰς φορές ἀπὸ σπινθηρόβολη εὐφυΐα. Ἡ γλῶσσα τους εἶναι καθαρὴ δημοτικὴ γεμάτῃ αἰσθημα καὶ χρῶμα, πρᾶμα πού προκαλοῦσε τὴν ἀγάπῃ τοῦ Ἐφταλιώτη.*

Ποιήματα τοῦ Ἀμουργιανοῦ ἀναφέρω τὸ «Ὁ Γιάννης κι' ἡ Νεράιδα», τὸ «—;—», ὅμως ὑπάρχουν κι' ἄλλα. Ἐπίσης ὁ ἴδιος ἔχει μεταφράσει, μ' ἐπιτυχία πολλή, ποιήματα τοῦ Μπωντελαίρ, Βερλαίν, Ἐφραίμ Μικαὲλ, Κοπέ, Ἀρκαίου, Ραμῶ κ.λ.π. Ὅλες οἱ μεταφράσεις βρίσκονται στὰ προαναφερμένα περιοδικὰ. Ψυχικὰ ὁ Φαληρεὺς Μπέης εἶταν ἄνθρωπος ἀρχοντικός καὶ καταγόμενος ἀπὸ πατέρα γιατρό πού εἶχε τὸν τίτλο τοῦ πασά. Κατοικοῦσε στὸ Σκουτάρι. Συχνὰ μαζί μὲ τὸ φίλο διηγηματογράφο Γκούρα Ἀλειτούρητο ἀνεβήκαμε τὶς φοβερὲς ἀνφοριὲς τῶν ὤψωμάτων τοῦ Σκουταρίου γιὰ νὰ τὸν συναντήσομε. Δὲ δεχόταν τὴν ἐπίσκεψή σου ἀνδρὲς πῆγαινες ἀπὸ τὸ

(*) Ἀντιγράφω τὸ γράμμα τοῦ Ἐφταλιώτη.

«Ἦθελα πολὺ νὰ ξέρω ποῖος εἶναι ὁ Ἀμουργιανός. Ὅχι πού εἶχε τὴν εὐγένεια καὶ τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ἀφιερῶσθαι τὸ «Ρολοῖ» του δίχως νὰ γνωρίζομαι. Μόνο πού ἔχει τὴν πέννα του βουτηγμένη στὴν καρδιά του, καὶ τὰ γράφει μὲ παιδιοῦ ἀφέλεια καὶ μὲ τεχνίτῃ χάρη. Τὸ ἴδιο κι' ἴσως πῶτερο καὶ στὸ **Moto Perpetuo** πού τελειώνει μὲ μετρημένα λόγια καὶ σοῦ ἀφίνει τὴν ἐντύπωση πού χρειάζεται. «Μετρημένα λόγια», εἶναι δῶρο πού κάθε Ρωμιὸς δὲν τῷχει. Ὅλα θέλει νὰ τὰ πῇ ὁ Ρωμιὸς καὶ φυσικὰ λέει κάποτε κι' ἀνοησίες. Ὁ τεχνίτης ὅμως λέει ὅτι χρειάζεται γιὰ τὸ σκοπὸ του.

Στείλετε νὰ σᾶς χαρῶ αὐτὸ τὸ γραμματάκι, στὸν Ἀμουργιανό. Δίκιο εἶνε νὰ ζήρῃ πὼς «γνωρίζομαι» τώρα μὰ νὰ μᾶς χάριση καὶ τὸν ὀνόματό του.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

(«Φιλολογικὴ Ἠχώ» περίοδος Γ' φυλλάδιο 38 σελ. 304).